

ἀναμφισβήτητα ἓνα σοβαρὸν θῆμα πρὸς τὰ ἔμπρός. Δικαιολογημένη ἢ τιμὴ στὸν ἔμπνευστή τους κ. Γ. Παλαιολόγο. Ὅμως οἱ τότε ἀνάγκες, συνθήκες καὶ δυνατότητες περιόρισαν σ' ἓνα μίνιμουμ τὶς βλέψεις τῶν θεσμοθετῶν. Ἔτσι κόπηκαν σὲ μέτρα πού δὲν μποροῦν νὰ συστήσουν ἰδρύματα γιὰ τὴ θεραπεία τῆς Ἐπιστήμης σὲ ὑψηλὸ ἐπίπεδο. Προορισμός τους κυρίως ἦταν νὰ ἐνισχύσουν ὀρισμένες γενικὲς γνώσεις καὶ δεξιότητες, πού εἶχε ἤδη ἀποκτήσει ὁ σπουδαστὴς στὸ Γυμνάσιο καὶ ἐπὶ πλέον μὲ στοιχειώδη παιδαγωγικὴ θεωρία καὶ ἄσκηση νὰ τὸν μυήσουν στὴν τεχνικὴ τῆς ποικιλόμορφης σχολικῆς πράξεως τοῦ Δημοτικοῦ. Σὰν ἐπιστέγασμα δὲ νὰ τοῦ μορφώσουν ὡς ἓνα βαθμὸ θεωρητικά, ὡς ἓνα βαθμὸ ἐμπειρικὰ μίαν Ἑλληνοχριστιανικὴ βιοθεωρία καὶ νὰ τοῦ ἐμπνεύσουν τὴν ἀγάπη γιὰ τὸ παιδί.

Στὴν ἀποστολὴ τους αὐτὴ μπορούμε ἀδίστακτα νὰ εἰπούμε, πῶς ἀπέδωσαν ἱκανοποιητικὰ οἱ Παιδαγωγικὲς Ἀκαδημίες, παρ' ὅτι δὲ λειτούργησαν ποτὲ μὲ τὶς προβλεπόμενες προϋποθέσεις — κυρίως μὲ ἐπαρκὲς καὶ κατάλληλο προσωπικό — καὶ γι' αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς σκοπούς. Ὅτι αὐτό, πού ἦταν ἴσως ἀρκετὸ τότε, δὲν εἶναι σήμερα κι ὅτι μιὰ ἀναδιοργάνωση τῶν ἰδρυμάτων μορφώσεως τῶν δημοδιδασκάλων θὰ πρέπει συγχρόνως νὰ τὰ καταστήσει καὶ κέντρα θεραπείας τῶν Ἐπιστημῶν τῆς Ἀγωγῆς, εἶναι γιὰ μᾶς ἀναμφισβήτητο. Σ' αὐτὸ ὅμως θὰ ἐπανέλθωμε παρακάτω. Ἐδῶ θέλομε νὰ ἐπαναλάβωμε, πῶς οἱ Παιδαγωγικὲς Ἀκαδημίες ἐθεράπευσαν τὶς Ἐπιστῆμες τῆς Ἀγωγῆς περιορισμένα καὶ πῶς περιορισμένα μύησαν τοὺς δασκάλους σ' αὐτές, γιατί δὲν εἶχαν ἀπ' τὴ συγκρότησή τους ἐπιφορτισθῆ γιὰ περισσότερα γιὰ τὸ ἔργο αὐτό.

Περισσότερο μπορούμε νὰ μεμφθοῦμε τὰ δυὸ Ἑλληνικὰ Πανεπιστήμια, Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης, τὰ ὁποῖα παρουσιάζονται σὰν νὰ μὴν ἔχουν πιστέψει στὴν Παιδαγωγικὴ σὰν ἐπιστῆμη μὲ ἀξιώσεις, δὲν τὴν ἔχουν θεραπεύσει συστηματικὰ ὅσο χρειάζεται καὶ ἐλάχιστα ἔχουν μυήσει σ' αὐτὴ τοὺς λειτουργοὺς τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως, στὰ προγράμματα τῶν ὁποίων, παράλληλα πρὸς τὰ μαθήματα τῶν ἐπιστημῶν τῆς ειδικότητός τους, ἔχουν συμπεριληφθῆ καὶ Παιδαγωγικά.

Ἀντὶ ἄλλης ἀναπτύξεως τοῦ ἰσχυρισμοῦ μας αὐτοῦ καὶ γιὰ ἐνίσχυσή του, παραθέτομε τὴν ἀκόλουθη κατ' ἐξοχὴν βαρύνουσα στὸ θέμα γνώμη τοῦ κ. Ε. Παπανούτσου, ἀπὸ τὸ ἄρθρο του «Ἡ Παιδαγωγικὴ στὴν Ἑλλάδα», δημοσιευμένο στὸ περιοδικὸ «Παιδεία καὶ Ζωή» (1) «Στὴ χώρα μας», γράφει ὁ κ. Παπανούτσος, «οἱ παιδαγωγικὲς σπουδὲς βρίσκονται σὲ οἰκτρὴ κατάσταση. Πρῶτα ἔπαψαν νὰ καλλιεργοῦνται σὲ πανεπιστημιακὸ ἐπίπεδο. Καὶ μόνο στὶς Παιδαγωγικὲς Ἀκαδημίες ἐξακολουθοῦν νὰ ὑπάρχουν ὡς μαθήματα καὶ ἀσκήσεις πού προορίζονται νὰ μυήσουν τὸν μέλλοντα δημοδιδάσκαλο περισσότερο στὴν πράξη τοῦ σχολείου καὶ λιγότερο στοὺς τρόπους προαγωγῆς τῆς ἐπιστήμης του. Ἐξάλλου τὰ ἐπιμορφωτικὰ ἰδρύματα, τόσο γιὰ τοὺς λειτουργοὺς τῆς Στοιχειώδους ὅσο καὶ γιὰ τοὺς λειτουργοὺς τῆς Μέσης Παιδείας, οὐσιαστικὰ δὲν προσφέρουν τίποτε, τουλάχιστο στὸν τομέα τῆς Παιδαγωγικῆς. Τὸ πρόγραμμά τους ἔχει χαρακτήρα ἐγκυκλοπαιδικὸ καὶ ὅ,τι πραγματικὰ κερδίζουν οἱ τρόφιμοί τους εἶναι οἱ

(1) Παιδεία καὶ Ζωή, Νοεμβρ. 1958, τ. 71.

εὐκαιρίες για αὐτομόρφωση πού τοὺς προσφέρουν ἢ διαμονή στὴν πρωτεύουσα δυὸ ὀλόκληρα χρόνια. Τέλος για ἔρευνα παιδαγωγική, πειραματική, δημιουργική θεραπεία τῆς ἐπιστήμης τῆς ἀγωγῆς στὴν Ἑλλάδα δὲν μπορεῖ θέβαια νὰ γίνῃ λόγος σοβαρός...». Σὲ συνέχεια ἀφοῦ ἐπισημαίνει τὴν ὀλιγωρία τῶν δυὸ Πανεπιστημίων μας για τὶς ἔδρες τῆς Παιδαγωγικῆς, τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης μὲ τὸ ν' ἀφήνῃ πάνω ἀπὸ εἴκοσι χρόνια τώρα τὴν ἔδρα κενὴ καὶ τῶν Ἀθηνῶν μὲ τὸ νὰ μὴν ἐκλέγῃ τοὺς κατάλληλους, ἐρωτᾷ ἐξυπακούοντας ἀπάντηση καταφατική, μήπως αἰτία τοῦ φαινομένου αὐτοῦ εἶναι «στὴν καλύτερη περίπτωση ἢ περιφρόνηση τῶν ἀκαδημαϊκῶν κύκλων πρὸς τὴν Παιδαγωγική καὶ στὴν χειρότερη ὁ φανατισμὸς καὶ ἡ μεροληψία». Ἐνδεικτικὰ δὲ σημειώνει πὼς «τὰ τελευταῖα χρόνια πολλοὶ καὶ σοβαροὶ πανεπιστημιακοὶ διδάσκαλοι στὸν τόπο μας μιλοῦν εἰρωνικά για τὴ παιδαγωγική «σοφία». Ἀμφισβητοῦν τὸν ἐπιστημονικὸ χαρακτήρα της καὶ ἀμφιβάλλουν για τὸ ἔργο τῆς ἀγωγῆς...».

Αὐτὰ, τὰ Πανεπιστήμιά μας, δὲν προσδίδουν ἐπιστημονικὸ κῦρος καὶ στὸ ἔργο τοῦ δημοδιδασκάλου, πού εἶναι κατ' ἐξοχὴν παιδαγωγικό, οὔτε ὅταν ὁ δημοδιδάσκαλος μετεκπαιδεύεται στοὺς κόλπους τοὺς ἄλλα δύο χρόνια πέρα ἀπ' τὶς Παιδαγωγικὲς Ἀκαδημίες. Ἕλληνες δημοδιδάσκαλοι ὥστόσο, σταλμένοι ἀπὸ τὸ I.K.Y., σπούδασαν στὸ ἐξωτερικό, ἀνέλαβαν ἔρευνες ἐκεῖ, πῆραν ἀνώτερα πτυχία πανεπιστημιακά, διακρίθηκαν καὶ μποροῦν νὰ γίνουν δεκτοὶ για διδακτορικές ἔρευνες σὲ ὁποιοδήποτε Πανεπιστήμιο τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἀκόμη νὰ διεκδικήσουν καὶ ἀκαδημαϊκὰ πόστα, ἂν δὲν ὑπάρχουν ἐμπόδια ἰθαγενείας. Στὰ Ἑλληνικὰ Πανεπιστήμια αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες δημοδιδάσκαλοι, οἱ μετεκπαιδευόμενοι στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν καὶ σὲ συνέχεια ἀπόφοιτοι ὀνομαστῶν ξένων Πανεπιστημίων δὲν γίνονται δεκτοὶ για παιδαγωγικὲς διδακτορικές ἔρευνες, ἀπ' τὶς ὁποῖες πολὺ θὰ εἶχε νὰ ὠφεληθῇ ἡ Ἑλληνικὴ παιδαγωγικὴ ἐπιστήμη.

Ἡ ἀνάλογη θέση τῶν προηγμένων χωρῶν

Παλιότερα, θέβαια, καὶ ἔξω ἀπ' τὴν Ἑλλάδα δὲν εἶχε κατανοηθῇ ἡ μεγάλη σπουδαιότητα τῆς ἡλικίας τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου, ὁ ἀποφασιστικὸς για τὴν ὄλη μετέπειτα ἐξέλιξη τοῦ παιδιοῦ ρόλος της, τὸν ὁποῖο ἀναφέραμε παραπάνω καὶ γι' αὐτὸ ἀρκοῦνταν κι ἐκεῖ σ' ἓνα δάσκαλο ἡμιεπιστήμονα, πού ξέρει λιγ' ἀπ' ὅλα. Ἀπ' αὐτὴν τὴν παλιὰ ἀντίληψη ἐξακολουθοῦν νὰ ἐπηρεάζονται ἀρκετὰ συστήματα ἐκπαίδευσως δασκάλων καὶ σήμερα στὴν Εὐρώπη. Στὰ κράτη ἐκεῖνα πού κατάλαβαν πὼς ἡ μάχη στὸ διεθνὴ στίβο δίνεται στὴν ὄσο παίρνει ἀξιοποίηση τῶν δυνατοτήτων τῶν παιδιῶν τοὺς καὶ πὼς ἡ ἀγωγή στὴν ἡλικία τοῦ Δημοτικοῦ εἶναι ἀποφασιστικὴ γι' αὐτό, θεσπίζουν ἐκπαίδευση τῶν δημοδιδασκάλων πραγματικὰ ἀνώτερη ἐπιστημονικὴ καὶ τὴν θεραπεία τῶν Ἐπιστημῶν τῆς Ἀγωγῆς σὲ κλίμακα καὶ ἐπίπεδο πού τοὺς πρέπει.

Τὸ ἀκόλουθο ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ βιβλίο «Ἀνώτερη Ἐκπαίδευση στὶς Ἡνωμένες Πολιτείες» τοῦ F. M. Rogers (1) μᾶς δείχνει πὼς ἔχει τὸ ζήτημα αὐτὸ ἐκεῖ :

(1) F. M. Rogers, Higher Education in the United States, 3rd ed., H.U.P., 1960 p.p. 50, 51:

«Οἱ δάσκαλοι Στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως ἐκπαιδεύονται γενικά ἀπὸ τὰ Κολλέγια Διδασκάλων, πρωύτερα γνωστὰ ὡς Normal Schools καίτοι ὑπάρχει μιὰ τάση γιὰ μιὰ δημοδιδασκαλικὴ ἐκπαίδευση στὰ κρατικὰ Πανεπιστήμια καὶ στὰ ἰδιωτικὰ Κολλέγια Γενικῆς Μορφώσεως (Liberal Art Colleges) ἐπίσης. Τὰ κολλέγια τῶν δασκάλων μπορεῖ νὰ εἶναι δημοσυντήρητα, συνήθως ὅμως εἶναι κρατικά. Τὸ πρόγραμμά τους διαρκεῖ τέσερα χρόνια καὶ λήγει μὲ ἓνα πτυχίον «Bachelor» (1). . . . «Στὰ τελευταῖα χρόνια ἔλαθε χώρα μιὰ σπουδαία μεταβολὴ στοὺς δασκάλους τῆς Στοιχειώδους. Ὁ μέσος μισθὸς ὑπερδιπλασιάσθηκε καὶ τὸ γόητρο τῶν δασκάλων ἔχει ἀνυψωθῆ» . . . Ἡ ἐξήγηση εἶναι μερικὰ κοινωνιολογικὴ καὶ πολὺ ἐνδιαφέρουσα, γιατί δείχνει πιθανὸ ἐπηρεασμὸ ἀπὸ τὴν φροῦδικὴν σπουδὴν. Ὁλοένα καὶ περισσότερο ἀναγνωρίζεται, ὅτι οἱ ἐπηρεασμοὶ στοὺς ὁποίους ὑποβάλλεται ἓνα παιδί κατὰ τὰ διαμορφωτικά του χρόνια εἶναι πολὺ διαρκεῖς. Σὰν συνέπεια ἓνα μέρος τοῦ κοινοῦ μὲ ἐπιρροὴν ἀπαιτεῖ ἢ ἐκπαίδευση στὴν βαθμίδῃ τῆς στοιχειώδους παιδείας νὰ εἶναι ὅσο τὸ δυνατόν καλλίτερη καὶ εἶναι διατεθειμένο νὰ πληρώσῃ τὴν ἀποδοχὴν ποὺ ἀπαιτοῦνται γιὰ νὰ προσελκυσθοῦν στὸ διδασκαλικὸ ἐπάγγελμα πρόσωπα μὲ μεγάλα προσόντα. Ὑπάρχει ἐπίσης μιὰ ἀξιοζήτου ἀναγνώριση τῆς ἀνάγκης γιὰ ἓνα πλούσιο καὶ εὐρὺ ὑπόστρωμα τῶν γενικῶν σπουδῶν (Liberal Arts) γιὰ τοὺς δασκάλους τῆς Στοιχειώδους γιατί αὐτὴ ἡ φύση τῆς διδασκαλίας τους ἀγκαλιάζει ὅλα τὰ μαθήματα. Σὰν ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς ἀναγνωρίσεως τὰ Κολλέγια τῶν Δασκάλων ἐξαφανίζονται καὶ ἀντικαθίστανται ἀπὸ τὰ Κολλέγια Γενικῆς Μορφώσεως (Liberal Art Colleges). Πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι καὶ τὰ δύο εἶδη Κολλεγίων κι ὅταν δὲν ἀποτελοῦν ὀργανικὰ σχολῆς Πανεπιστημίων, εἶναι ὡστόσο ἰδρύματα Πανεπιστημιακοῦ ἐπιπέδου.

Στὴν Ἀγγλίαν ἡ ἐκθεση τῆς Ἐπιτροπῆς Mc Nair τοῦ 1944, στὴν ὁποία εἶχε ἀνατεθῆ ἡ μελέτη τοῦ προβλήματος, τόνιζε πὼς εἶναι τόσο σπουδαῖο νὰ εἶναι καλὰ μορφωμένος ὁ δάσκαλος ὅσο εἶναι καὶ γιὰ τὸ γιατρὸ καὶ τὸ δικηγόρο καὶ σὲ συνέχεια καθόριζε τὴν ἀξιοζήτου εὐθύνη τῶν Πανεπιστημίων στὸ θέμα αὐτό: «Πιστεύομε πὼς κανένα περιφερειακὸ σύστημα γιὰ τὴν ἐκπαίδευση τῶν δασκάλων δὲν θὰ μπορεῖ νὰ εἶναι ἀποτελεσματικόν, ἂν ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν ἐπωμισθῆ τὴν εὐθύνην τοῦ δὲν ἀντλοῦν τὴν ἀσθεντίαν τους ἀπὸ μιὰ πηγὴν, ἢ ὁποία ἔνεκα τῶν ἀναγνωρισμένων ἐπιπέδων σπουδῶν τῆς καὶ τῆς θέσεώς της στὸν ἐκπαιδευτικὸν κόσμον ἐπιβάλλει τὸ σεβασμὸ ὅλων τῶν ἐνδιαφερομένων καὶ ἢ ὁποία, ἔνεκα τῆς κατοχυρωμένης ἀνεξαρτησίας της, εἶναι ἀρκετὰ δυνατὴ νὰ ἀντισταθῆ στὴν ἀσθεντίαν παρεμβάσεις τοῦ συγκεντρωτισμοῦ. Τὰ Πανεπιστήμια ἐνσαρκώνουν αὐτὰ τὰ ἐπίπεδα σπουδῶν, ἔχουν αὐτὴ τὴν θέσιν καὶ αὐτὴ τὴν ἀνεξαρτησίαν. Ἀλλὰ πέρα ἀπ' αὐτοὺς τοὺς λόγους τὰ Πανεπιστήμια ἔχουν μιὰ ὑποχρέωσιν ἀπέναντι σ' ὅλο τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα». (2).

Ἀποτέλεσμα αὐτῶν τῶν εἰσηγήσεων ἦταν ἡ καθιέρωσις ἐκπαιδεύσεως τῶν δασκάλων ἀπὸ τὰ Πανεπιστήμια τὰ ἴδια ἢ ἢ συμμετοχῇ

(1) Τίτλος τοῦ πρώτου Πανεπιστημιακοῦ πτυχίου στὴν Ἀμερικὴ καὶ στὴν Ἀγγλίαν. Στὴ Σκωτία τοῦ δευτέρου, μεταπτυχιακοῦ.

(2) Ἀπὸ τὸ M.V.C. Jeffrens. Revolution in teacher training, Pitman, 1961

τῶν Πανεπιστημίων στή διακυβέρνηση τῶν Διδασκαλικῶν Κολλεγίων τῆς περιοχῆς τους. Ἡ τάση αὐτή θρίσκειται σέ μιὰ προοδευτική ἀνυψωτική πορεία μέ παράλληλους διακανονισμούς πού νά διευκολύνουν τοὺς δημοδιδασκάλους τῶν Διδασκαλικῶν Κολλεγίων νά ἀποκτήσουν πανεπιστημιακὸ πτυχίο.

Τὶ χρειάζεται νά γίνη στή χώρα μας

Τέτοια, σάν αὐτή πού εἶδαμε παραπάνω, κατεύθυνση θά πρέπει νά ἀκολουθήση ἢ προώθηση καὶ τῶν δικῶν μας ἰδρυμάτων μορφώσεως τῶν δασκάλων.

Ἄν τὰ Πανεπιστήμιά μας δέν εἶναι ἔτοιμα γιὰ ἀνάληψη τέτοιου ἔργου, ἂν δέν θέλουν γιὰτὶ δέν πιστεύουν στίς Ἐπιστήμες τῆς Ἀγωγῆς καὶ στήν ἐπιστημονικότητα τοῦ ἔργου τοῦ δημοδιδασκάλου, θά πρέπει ἄλλος ἀνώτατος ἐπιστημονικὸς πανεπιστημιακῆς ὀργανώσεως ἀνεξάρτητος ὀργανισμὸς ἢ ὀργανισμοὶ νά συγκροτηθοῦν γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό. Ἐχει ἐξαγγελθῆ ἡ θεσμοθέτηση ἀνώτατου Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου γιὰ τὴν θεραπεία τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης καὶ ἔρευνας καὶ τὴν ἐπιμόρφωση τῶν λειτουργῶν μέσης καὶ στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως. Κατὰ τὴ γνώμη μας αὐτὸ θά πρέπει συγχρόνως νά ἀποτελῆ καὶ κοινὸ ἀνώτερο μεταπτυχιακὸ τμήμα τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν, οἱ ὁποῖες θά μπορούσαν νά ἔχουν ἔτσι κάποια ἄμεση σχέση καὶ ἐξάρτηση ἀπ' αὐτὸ ἢ ἀπ' αὐτά — μπορεί νά χρειάζονταν περισσότερα ἀπὸ ἓνα παιδαγωγικὰ ἰνστιτούτα — γιὰ λόγους συντονισμοῦ καὶ κύρους, ἀλλὰ νά εἶναι κι αὐτὲς καθεαυτὲς πραγματικὰ ἀνώτερες σχολές σέ διάρκεια φοιτήσεως, σέ ὀργανισμό, σέ προσωπικό, σέ ἄρτιο πρόγραμμα καὶ ἐπίπεδο σπουδῶν.

Τὰ χρόνια φοιτήσεως στίς Παιδαγωγικὲς μας Ἀκαδημίες χρειάζεται νά γίνουν τοὐλάχιστο τρία, γιὰτὶ τὰ δυὸ χρόνια σπουδῶν εἶναι ἀνεπαρκέστατα. Ἐπειτα δὲ ἀπὸ τρία πλήρη ἔτη φοιτήσεως ὁ ἀπόφοιτος νά διορίζεται δόκιμος δάσκαλος ἐπὶ ἓνα ἔτος, κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ὁποῖου νά ἐτοιμάζη μιὰ μικρὴ ἔρευνα καὶ νά μελετᾷ γιὰ τὶς πτυχιακὲς του ἐξετάσεις γιὰ τὶς ὁποῖες θά προσέρχεται στὸ τέλος τῆς δόκιμης ὑπηρεσίας του. Ἐτσι τὰ ἔτη σπουδῶν ἀπὸ τρία, γίνονται τέσσαρα.

Ὁ ὀργανισμὸς τους πρέπει νά χαρακτηρίζεται ἀπὸ πνεῦμα αὐτονομίας, χωρὶς τὸ ὁποῖο δέν μπορεί νά νοηθοῦν ἀνώτατα ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα. Ἡ αὐτονομία ἐξυπακούει ἀριθμὸ καθηγητῶν ὡς, καὶ ἐκπροσώπων τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου πού νά κατέχουν τὰ προβλήματα, νά μπορούν νά κάνουν προγράμματα, νά προγραμματίζονται καὶ νά προάγουν τὸ θεσμό. Κι αὐτὸ τὸ αὐτοκυβερνητικὸ ὄργανο δέν μπορούν νά τὸ συγκροτήσουν μέ τὸ ὀλιγάριθμο προσωπικό τους οἱ πολυάριθμες μικρὲς στίς «διαστάσεις» τους σημερινὲς Παιδαγωγικὲς Ἀκαδημίες μας. Γι' αὐτὸ καὶ γι' ἄλλους λόγους τῆς εὐρυθμῆς λειτουργίας τους θά πρέπει νά συμπτυχθοῦν σέ μεγαλύτερους ὀργανισμούς. Ἄν αὐτὸ παρουσιάζεται δύσκολο γιὰ τὸ ἄμεσο μέλλον, γιὰ μιὰ περίοδο μερικὲς ἀπ' τὶς ὑπάρχουσες Ἀκαδημίες μας θά μπορούσαν νά λειτουργήσουν σάν παραρτήματα τῶν εὐρύτερων ὀργανισμῶν.

Τὸ κατάλληλο προσωπικό, τοῦλάχιστο τὸ βασικό, τὸ παιδαγωγικό δὲν εἶναι δύσκολο νὰ ἐξασφαλισθῇ. Διὰ τοῦ Ι.Κ.Υ. ἔχουν ἐκπαιδευθῆ ἄρκετοὶ ἱκανοὶ νέοι παιδαγωγοὶ ποὺ θρῖσκονται ἤδη μέσα καὶ ἔξω ἀπ' τὶς Παιδαγωγικὲς Ἀκαδημίαι. Τὸ δὲ ἐπίπεδο σπουδῶν θὰ ἀνεβῆ ἐκεῖ ποὺ πρέπει ὅταν οἱ ἄλλοι ὄροι τακτοποιηθοῦν.

Ἐκεῖνο ποὺ πρέπει ἰδιαίτερος νὰ προσέξωμε εἶναι τὸ πρόγραμμα σπουδῶν. Λίγα στοιχεῖα ἀπὸ μιὰ δλόκληρη εἰκοσάδα κλάδων μαθημάτων παρακολουθοῦν ἐπὶ ὀκτῶ ὧρες τὴν ἡμέρα οἱ σπουδαστὲς τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν σήμερα. Σ' αὐτὰ οἱ ἐπιστῆμες τῆς ἀγωγῆς ἀντιπροσωπεύονται ἀνεπαρκῶς. Οἱ Ψυχολογίαι τῆς μαθήσεως, τῆς προσωπικότητος, τῆς προσαρμογῆς λείπουν ἐντελῶς ἀπὸ τὸ πρόγραμμα, ἐνῶ γιὰ τὴν Ψυχολογία τοῦ παιδιοῦ προβλέπεται ἐλάχιστος χρόνος. Λείπουν ἐπίσης ἡ Πειραματικὴ καὶ ἡ Κοινωνιολογικὴ Παιδαγωγικὴ. Ἡ Φιλοσοφία μὲ ἀμεση ἀναφορὰ εἰς τὴν Παιδείαν, δηλ. ἡ Φιλοσοφία τῆς Παιδείας κι αὐτὴ λείπει.

Ὅλοι αὐτοὶ οἱ κλάδοι τῶν Ἐπιστημῶν τῆς Ἀγωγῆς, μαζὺ μὲ τοὺς ἤδη διδασκόμενους ἐκσυγχρονισμένους στὸ περιεχόμενό τους, θὰ πρέπει νὰ ἀποτελέσουν τὸν πυρῆνα τῶν σπουδῶν τῶν δασκάλων. Πλάϊ σ' αὐτὸν θὰ πρέπει νὰ τοποθετηθοῦν μαθήματα γιὰ τὴν τόσο ἀπαραίτητη γιὰ τὸ δάσκαλο ἀνθρωπιστικὴ καλλιέργεια καὶ μόρφωση, ὅπως ἡ Ἱστορία τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ τοῦ εὐρύτερου Πολιτισμοῦ καὶ ἡ Λογοτεχνία δική μας καὶ ξένη.

Μερικὰ ἀπ' τὰ λοιπὰ μαθήματα τοῦ προγράμματος θὰ μπορούσαν νὰ ἀποτελέσουν κύκλους συγγενῶν μαθημάτων μὲ δικαίωμα νὰ ἐκλέγουν οἱ σπουδαστὲς ἕναν ἀπ' αὐτοὺς γιὰ ἐλαφρὴ εἰδίκευση. Αὐτὴ θὰ καταστήσῃ δυνατὴ τὴ σπουδὴ τῶν μαθημάτων αὐτῶν σ' ἕνα ἀνώτερο ἐπίπεδο καὶ θὰ βοηθήσῃ ἕνα μικρόν, ὅσον ἐπιτρέπει ἡ φύσις τοῦ ἔργου, καταμερισμὸ ἐργασίας εἰς μεγάλα σχολεῖα στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως, ἰδίως ὅταν ἐπεκταθῇ ἡ φοίτησις σ' αὐτή.

Τὸ πρόγραμμα θὰ πρέπει ἀκόμη νὰ προβλέπη καὶ νὰ ἐνθαρρύνῃ τὴ φροντιστηριακὴ ἐργασία τῶν σπουδαστῶν κατανεμημένων εἰς μικρὰς ὁμάδας, ἢ ὅποια τόσο ἀποδίδει εἰς τὴν αὐτενεργὸν κατανόησιν τῶν προβλημάτων τῆς ἀγωγῆς, καθὼς καὶ τὴν ἀτομικὴν ἔρευνα, ἢ ὅποια θὰ ἀφυπνίσῃ τὸ δάσκαλο ἀπὸ τὴν κατάστασιν τῆς παθητικῆς ἐφαρμογῆς συνταγῶν, θὰ τοῦ καλλιεργήσῃ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ἱκανότητα τῆς ἔρευνας, θὰ τὸν κάμῃ πρὸς ἀποδοτικὸν εἰς τὸ ἔργο του καὶ θὰ τὸν καταστήσῃ ἱκανὸν νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν συγκρότησιν μιᾶς Ἑλληνικῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης.

Μὲ μιὰ τέτοια, μὲ ἐπιστημονικὴ πραγματικὰ βαρύτητα, κατάρτισις καὶ μόρφωσις θὰ μπορέσῃ ὁ δάσκαλος νὰ ἀνταποκριθῇ ὅπως πρέπει εἰς τὴν σπουδαίαν ἐθνικὴν καὶ κοινωνικὴν ἀποστολὴν του.

Μ' αὐτὴ καὶ μὲ τὰ οἰκονομικὰ καὶ κοινωνικὰ γιὰ τὴν θέσιν τοῦ ἐπακόλουθῆς θὰ ἀπαλλαγῇ ὁ δάσκαλος καὶ ἀπὸ τὸ σύνθετο πλέγμα τῆς μορφωτικῆς καὶ κοινωνικῆς κατωτερότητος, ποὺ τὸν καταθλίβει καὶ ποὺ τὸν κάνει νὰ μεταμελῆται πικρά, γιὰτὶ ἀκολούθησε αὐτὸ τὸ ἐπάγγελμα. Ἀπαλλαγμένο δὲ ἀπ' τὴν περιφρόνησιν καὶ ἀποκαταστημένο τὸ ἐπάγγελμα εἰς τὴν μορφωτικὴν καὶ κοινωνικὴν ὑπόληψιν ποὺ τοῦ ἀξίζει, θὰ προσελκύσῃ καὶ πάλι ἱκανοὺς, ὅπως πάρα πολὺ χρειάζεται, νέους εἰς τοὺς κόλπους του, οἱ ὅποιοι, ὅπως ἔχουν τὰ πρά-

γματα σήμερα, τρέπονται πρὸς ἄλλες εὐκολώτερες καὶ ἀπὸ κάθε πλευρὰ περισσότερα ὑποσχόμενες ἐπαγγελματικές κατευθύνσεις. Εἶναι δυστυχῶς ἀλήθεια πὼς τὰ τελευταῖα χρόνια ὁ ἀριθμὸς καὶ ἡ μορφωτικὴ στάθμη τῶν προσερχομένων στὶς Παιδαγωγικὲς Ἀκαδημίες ὑποψηφίων διαγράφει σταθερὰ μιὰ κατιοῦσα. Εὐκόλα μπορεῖ νὰ φαντασθῆ κανεὶς τὶς ὀλέθριες συνέπειες τοῦ φαινομένου αὐτοῦ.

Ἡ ἀνύψωση αὐτῆ τῆς στάθμης τῶν σπουδῶν τοῦ δημοδιδασκάλου καὶ ἡ ἀρτίωση τῆς μορφώσεώς του συνεπάγεται ὠρισμένες δαπάνες. Δὲν πρέπει ὅμως αὐτὲς νὰ ἀποτελέσουν ἐμπόδιο. Στὸ στίβο τοῦ κάθε λογῆς σοβαροῦ ἀγῶνα τῶν λαῶν, σήμερα νικητὲς θὰ θγοῦν ὅσοι πετύχουν τὴν καλλίτερη καλλιέργεια τῆς νέας γενιᾶς. Τὰ Ἑλληνόπουλα συνιστοῦν ἄριστο ἔμψυχο ὑλικὸ καὶ ὁ δημοδιδάσκαλος εἶναι ὁ θεμελιώδης καλλιεργητὴς τους.

Τρέφομε τὶς καλύτερες ἐλπίδες πὼς καὶ τὸ πρόβλημα αὐτὸ θὰ βρῆ τὴν πρέπουσα λύση, γιατί πιστεύομε, ὅτι τὰ θέματα αὐτὰ θρῖσκονται σὲ καλὰ χέρια.

Κ. Π. ΧΑΡΗΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΑΡΔΙΝΕΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΠΗΤΣΙΟΣ

